

Socialdepartementet

Länsstyrelserna

Uppdrag till länsstyrelserna om förstärkt tillsyn och tillståndsgivning inom alkohol-, tobaks- och nikotinområdet

Regeringens beslut

Regeringen ger länsstyrelserna i uppdrag att utveckla och kvalitetssäkra arbetet med en strukturerad och likvärdig tillsyn och tillståndsgivning av alkohol, tobak och andra nikotinprodukter.

Länsstyrelserna ska:

- bidra till en effektiv samverkan med relevanta aktörer på den regionala och lokala nivån,
- medverka i den nationella samordningen och i den uppföljning som Folkhälsomyndigheten ansvarar för inom området, samt
- underlätta och stödja kommunernas arbete med tillsyn och tillståndsgivning inom området, genom att erbjuda kontinuerlig kompetensutveckling och annat relevant stöd utifrån kommunernas behov för att uppnå en likvärdig och effektiv tillsyn och tillståndsgivning. I detta ingår att erbjuda kommunala handläggare lärarledda utbildningar om tillämpningen av berörda lagar vid tillståndsprövningen. Stödet inbegriper också att utveckla stöd till kommunernas arbete med tillsyn av tobaksfria nikotinprodukter.

Länsstyrelserna ska när uppdraget utförs samverka med Folkhälsomyndigheten och Konsumentverket, samt andra myndigheter och organisationer som länsstyrelserna finner relevanta.

För uppdraget får Länsstyrelsen i Örebro under 2026 använda 10 000 000 kronor som ska redovisas mot det under utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg för budgetåret 2026 uppförda anslaget 2:5 Åtgärder avseende alkohol, narkotika, dopning, tobak samt spel, anslagsposten 3 Länsstyrelsernas ANDTS-samordning.

Länsstyrelserna ska disponera och fördela medlen utifrån en gemensamt överenskommen modell.

Länsstyrelserna ska årligen, senast den 31 mars, lämna en gemensam skriftlig redovisning av uppdraget till Regeringskansliet (Socialdepartementet) med kopia till Folkhälsomyndigheten. Redovisningarna ska samordnas av Länsstyrelsen i Örebro.

Länsstyrelserna ska senast den 31 mars 2029 lämna en gemensam skriftlig slutredovisning av uppdraget till Regeringskansliet (Socialdepartementet). Slutredovisningen ska samordnas av Länsstyrelsen i Örebro.

Redovisningen av uppdraget ska hänvisa till diarienumret för detta beslut.

Ärendet

Regeringen beslutade 2021 om ett uppdrag till länsstyrelserna om förstärkt alkohol- och tobakstillsyn 2021–2025 (S2021/ 03344).

Folkhälsomyndigheten har enligt alkohollagen (2010:1622) och lagen (2018:2088) om tobak och liknande produkter, nationellt ansvar för tillsyn och tillsynsvägledning inom alkohol- och tobaksområdet.

Reglerna om tillstånd enligt alkohol-, tobak- och nikotinlagstiftningarna kan vara svårtolkade och lämnar stort utrymme för olika bedömningar. Ansökningar kan utredas i olika omfattning och olika tolkningar kan leda till domstolsprocesser, vilket är kostsamt både för näringsidkarna och för kommunerna. Syftet med tillsynsvägledning är att styra och stödja kommunernas tillstånds- och tillsynsarbete för att på så sätt öka enhetligheten i tillsynen och motverka obefogade olikheter vid tillämpningen av de regler som gäller för den verksamhet som är föremål för tillsynen (En tydlig, rättssäker och effektiv tillsyn, skr. 2009/10:79).

I januari 2025 beslutade regeringen propositionen Bättre förutsättningar för besöksnäringen i fråga om småskalig produktion av alkoholdrycker (prop. 2024/25:86) som möjliggör gårdsförsäljning av alkoholdrycker. Den nya lagstiftningen har medfört att kommunerna ska hantera en ny typ av tillstånd och göra bedömningar i frågor som de tidigare inte har behövt göra, så som tillverkares oberoende och årsproduktion. Kommunerna kan därför ha behov av ytterligare vägledning i tillståndsgivning och tillsyn. Den nya lagstiftningen innebär således ytterligare skäl till att uppdraget är angeläget.

Bakgrunden till uppdraget är att tillsyn av alkohol, tobak och andra nikotinprodukter är en viktig del av det samlade preventiva arbetet. I detta ingår att minska skadorna av tobaks- och nikotinprodukter och särskilt skydda barn och unga. Av Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysnings årliga skolundersökning framgår att andelen niondeklassare som använder snus och tobaksfritt snus har ökat kraftigt sedan 2017. 2025 uppgav 14 procent av niondeklassarna och 27 procent av gymnasieeleverna att de snusade, varför tillsyn av åldersgränser vid försäljning av tobaks- och nikotinprodukter är särskilt angeläget. Uppdraget ska ses som en fortsättning på föregående uppdrag om förstärkt alkohol- och tobakstilltillsyn 2021–2025 (S2021/03344). Länsstyrelserna är en viktig länk mellan den nationella och kommunala nivån för att uppnå en likvärdig tillsyn och tillståndsgivning över landet.

Regeringen beräknar att medel kommer att avsättas för ändamålet under 2027 och 2028 under förutsättning att riksdagen anvisat medel för det aktuella anslaget.

På regeringens vägnar

Elisabet Lann

Rebecca Haglund

Kopia till

Statsrådsberedningen

Finansdepartementet/BA

Regeringskansliets förvaltningsavdelning/Ekol

Folkhälsomyndigheten

Konsumentverket